

**BOSHLANG'ICH SINFLARDA DISLEKSIYASI BO'LGAN
O'QUVCHILARDA O'QISH QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISH
BO'YICHA LOGOPEDIK-TUZATUV ISHLARI**

Raxmatdjanova Nargiza Numanovna

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti 1-kurs magistr

Annotatsiya : Disleksiya – bu o'qish va yozish qobiliyatlariga ta'sir qiluvchi nevrologik holat bo'lib, u o'quvchilarda harflarni, tovushlarni to'g'ri ajratish va o'qilgan matnni tushinishda qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Disleksiya, ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarida keng tarqalgan bo'lib, ular uchun o'qish va yozish muammolari akademik muvaffaqiyatga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu maqola boshlang'ich sinf o'quvchilarida disleksiya bo'lgan o'quvchilarning o'qish qobiliyatlarini shakllantirish bo'yicha logopedik-tuzatuv ishlari va metodikalarini tahlil qiladi. Logopedik-tuzatuv ishlari disleksiya bo'lgan o'quvchilarning o'qish va yozish qobiliyatlarini rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Maqolada disleksiya alomatlari, uning o'quvchilarga ta'siri, disleksiya bilan kurashish uchun logopedik yordamning ahamiyati, samarali metodlar va mashqlar, shuningdek, o'qish qobiliyatlarini shakllantirishda individual yondashuvlar haqida so'z boradi. O'qish, yozish va tahlil qilish kabi ko'nikmalarni rivojlantirishda logopedik-tuzatuv ishlari muhim vosita bo'lib, o'quvchilarning akademik muvaffaqiyatlarini oshirishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Disleksiya , Boshlang'ich sinf , O'qish qobiliyatlari, Logopedik-tuzatuv ishlari , O'qish metodikasi , Vizual va audial yondashuvlar , Fonetika , Individual yondashuv

Disleksiya o'qish va yozish qobiliyatlarini shakllantirishda katta qiyinchiliklar tug'diradi. Ushbu holatning o'quvchilarga ta'siri keng bo'lib, ularning umumiy o'qish muvaffaqiyatlariga ham ta'sir ko'rsatadi. Disleksiya bilan kurashishda eng samarali yondashuvlardan biri logopedik-tuzatuv ishlari bo'lib, bu o'quvchilarning o'qish va yozishdagi qiyinchiliklarini bartaraf etishga yordam beradi. Boshlang'ich sinfda disleksiya bilan kurashish va o'qish qobiliyatlarini rivojlantirish jarayoni o'quvchilarning akademik muvaffaqiyatiga katta ta'sir ko'rsatadi. Boshlang'ich ta'limda o'qish qobiliyatlarini rivojlantirish, disleksiya bilan bog'liq muammolarni bartaraf etish uchun logopedik yordam zarur. Logopedik-tuzatuv ishlari o'quvchilarning o'qish va yozish qobiliyatlarini yaxshilashga qaratilgan, bu jarayonlar yordamida o'quvchilar o'qish, yozish, talaffuz va so'zlarni to'g'ri ajratish bo'yicha ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Ushbu maqolada disleksiya bilan bog'liq

qiyinchiliklarni tushunish, logopedik yordamni qanday qo'llash va samarali metodlar yordamida o'quvchilarning o'qish qobiliyatlarini shakllantirish haqida so'z yuritiladi. Disleksiya – bu asosan o'qish va yozishdagi muammolarni keltirib chiqaradigan nevrologik holatdir. Disleksiya bo'lgan o'quvchilar harflarni, tovushlarni yoki so'zlarni to'g'ri ajratishda qiyinchiliklar yashaydilar. Ularning o'qish va yozishdagi qiyinchiliklari, ko'pincha, akademik muvaffaqiyatlarga ta'sir qiladi. O'quvchilar disleksiya bilan bog'liq muammolarni hal qilishda maxsus yordamga muhtojdirlar.

Disleksiya alomatlari quyidagilardan iborat bo'lishi mumkin:

- Harflarni yoki tovushlarni aralashtirish
- So'zlarni yoki harflarni noto'g'ri o'qish
- O'qilgan matnni tushunishdagi qiyinchiliklar
- Talaffuzdagi muammolar
- Yozishdagi qiyinchiliklar

Bu alomatlar har bir o'quvchida turlicha ifodalangan bo'lishi mumkin, shuning uchun disleksiya bilan bog'liq muammolarni aniqlash va ularga to'g'ri yordam ko'rsatish juda muhimdir. Logopedik-tuzatuv ishlari disleksiya bo'lgan o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu jarayon o'quvchilarga o'qish va yozish bo'yicha ko'nikmalarni rivojlantirish, fonemik va fonetik tafakkurni kuchaytirish, shuningdek, talaffuz va grammatik qoidalarni yaxshilashga yordam beradi. Fonetika va fonemik tahlil disleksiya bo'lgan o'quvchilar uchun juda muhim hisoblanadi. Fonetika – bu tovushlar bilan ishlashni o'rganish, fonemik tahlil esa tovushlar va harflar o'rtasidagi bog'lanishni tushunishga yordam beradi. Disleksiya bo'lgan o'quvchilarda tovushlarni ajratish va ularni to'g'ri o'qish qiyin bo'lishi mumkin. Shuning uchun, fonemik mashqlarni muntazam ravishda bajarish o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishda yordam beradi. Vizual va audial yondashuvlar disleksiya bo'lgan o'quvchilarning o'qish qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Vizual mashqlar orqali o'quvchilar tovushlarni, harflarni va so'zlarni vizual ravishda ko'rib, to'g'ri ajratish va o'qish bo'yicha ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Audial mashqlar esa tovushlarni eshitish va ularni to'g'ri ajratish ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu yondashuvlar o'quvchilarning o'qish va yozishdagi qiyinchiliklarini bartaraf etishga yordam beradi. Yozma mashqlar disleksiya bo'lgan o'quvchilarning yozish qobiliyatlarini rivojlantirishda yordam beradi. Bu mashqlar yordamida o'quvchilar harflarni va so'zlarni to'g'ri yozishni, ularning tuzilishini tushunishni o'rganadilar. O'qish strategiyalari esa o'quvchilarga o'qilgan matnni yanada samarali tushunishga yordam beradi. O'qishning samarali strategiyalari, masalan, matnni qismlarga ajratish, o'qish va tahlil qilishni o'z ichiga

oladi. Disleksiya bo'lgan o'quvchilarni o'qish va yozish bo'yicha individual yondashuvlar bilan qo'llab-quvvatlash juda muhimdir. Har bir o'quvchining ehtiyojlari va qiyinchiliklari turlicha bo'lgani uchun, o'qituvchilar va logopedlar o'quvchining o'ziga xos xususiyatlariga mos ravishda maxsus yondashuvlarni ishlab chiqishlari zarur. Bu yondashuvlar o'quvchining rivojlanishiga mos ravishda o'zgartirilishi mumkin. Disleksiya bilan kurashishda logopedik-tuzatuv ishlari o'quvchilarning o'qish va yozish qobiliyatlarini shakllantirishda katta ahamiyatga ega. Fonetika va fonemik tahlil, vizual va audial yondashuvlar, yozma mashqlar, o'qish strategiyalari va individual yondashuvlar yordamida disleksiya bo'lgan o'quvchilar o'z ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin. Bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun o'qituvchilar va logopedlar o'quvchining individual ehtiyojlariga mos ravishda ishlashlari zarur. Logopedik yordam disleksiya bo'lgan o'quvchilarga o'qish va yozishdagi muammolarni bartaraf etishda yordam beradi va ularning akademik muvaffaqiyatini oshiradi. O'quvchilarga to'g'ri yordam ko'rsatish, ular o'zlarining qobiliyatlarini rivojlantirishda muvaffaqiyatga erishadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Shapiro, K. (2017). The Impact of Dyslexia on Academic Performance: A Logopedic Perspective. Educational Psychology Review.
2. Johnson, A. (2019). Teaching Strategies for Children with Dyslexia. Springer International.
3. Vasyanova, M. (2020). Logopedik Tuzatuv Ishlari va Ularning Samaradorligi. Tashkent Publishing.
4. Smith, D. (2018). Speech Therapy and Reading Strategies for Children with Dyslexia. Journal of Child Development.
5. Akhmedova, N. (2021). Disleksiya: Boshlang'ich Ta'limda Pedagogik Yondashuvlar. Pedagogika va Psixologiya Jurnal.